

3089

T. M. M. O. B.
Ziraat Mühendisleri Odası Yayınları

Sıra No. 27

TÜRKİYE TARIMINDA
HAYVANCILIK PROBLEMLERİ
VE
ÇÖZÜM YOLLARI

AYYILDIZ MATBAASI A.Ş.
ANKARA — 1967

1967

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINLARI

Sıra No.	Yayın Adı	Fiatı
1	Toprak Reformu (1960)	—
2	Ziraî Dâvalarımız (1) (Toprak Reformu) 1961 (Mevcu- du kalmamıştır.)	—
3	Ziraî Dâvalarımız (2) (Türkiye Ziraatı hakkında görüş- ler) 1962	—
4	Çelik Ziraatı ve Pirinç Fiatları, 1962	—
5	Ziraî Dâvalarımız (3) (Türkiye Ziraatı hakkında görüş- ler) 1962	20
6	Hububat Fiatları, 1962	—
7	Toprak Mahsulleri Ofisi Reorganizasyonu, 1963	—
8	Hububat Fiatları, 1963	—
9	Türkiye'nin Ziraî Bölgeleri, 1964	20
10	Ziraî Dâvalarımız (4) (Türkiye Ziraatına ait görüşler 1964	
11	Toprak Reformu Semineri, 1964	5
12	Türkiye Hayvancılığı Problemleri, 1964	5
13	Türkiye'de Ziraî Kredi ve Problemler, 1964	5
14	Mer'a Vejetasyonunun Teşekkülü, Kompozisyonu ve Bo- zulması	3
15	Dünya Turuncgil Ziraatında Türkiye'nin Yeri ve Üzerin- de Öncelikle Durulması Gereken Başlıca Problemlerimiz	3
16	Türkiye'de Su Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Problemleri	5
18	Tarımda Ortakçılık ve Kiracılık	5
19	Ziraî Dâvalarımız (5) (Türkiye Ziraatına Ait Görüşler)	10
20	XI. Genel Kurul Faaliyet Raporu	—
21	Mer'alarımızla İlgili Problemler ve Çözüm Yolları	5
22	Türkiye'de Ziraî Vergiler	6
23	Zir. Müh. Odası Talimatları ve Zir. Müh. liği Kanunu	—
24	Bilirkişi Rehberi	40
25	XII. Genel Kurul Faaliyet Raporu	—
26	Türkiye Ziraat Mühendisliği I. Teknik Kongresi (2 cilt)	50
27	Türkiye Tarımında Hayvancılık Problemleri ve Çözüm Yolları	—

Not : Yukardaki fiatlar meslek harcı şahıslar içindir. Üyelerimize bunlar 1/4 kıymeti ile satılır. Ancak, Türkiye Hayvancılığı ve Problemleri ile Türkiye'de Ziraî Kredi ve Problemleri üyelerimiz için 2,5 TL. sıdır. Türkiye Ziraat Mühendisliği I. Teknik Kongresi adlı neşriyatımızda indirim yoktur.

T. M. M. O. B.
Ziraat Mühendisleri Odası Yayınları

Sıra No. 27

2310092160

TÜRKİYE TARIMINDA
HAYVANCILIK PROBLEMLERİ
VE
ÇÖZÜM YOLLARI

1967 AD 3089

AYYILDIZ MATBAASI A.Ş.
ANKARA — 1967

İÇİNDEKİLER

	<u>Sahife</u>
Ö N S Ö Z	5
I — Memleket Hayvancılığının geliştirilmesinde Ziraat Teşkilâtınca yapılması gereken işler	7
II — Sun'i Tohumlama ile ilgili problemler	17
III — Hayvan Islâhı ile ilgili konuların yetersizliği	23
IV — Hayvancılık Kredilerinin verimli hale getirilmesi hakkında görüş ve temenniler	29
V — Memleketimiz hayvancılığını geliştirme yolları üzerinde görüş ayrılıkları	37

Ö N S Ö Z

Memleketimizde hayvancılığın ,genel ekonominin gelişmesine gereği kadar yardım edemediği artık herkes tarafından bilinen ve her fırsatta belirtilen bir gerçek olmuştur. Bunun sebeplerini araştırmak ve çözüm yolları bulmak üzere Odamız ötedenberi büyük çabalar göstermiştir. Bundan üç yıl önce yayınladığımız “Türkiye hayvancılığı ve problemleri” adlı broşürle çalışmalarımızın ilk sonuçlarını meslekdaşlarımıza ve Türk toplumunun bilgilerine sunmuştuk. Geçen yıl “Mer’alarımızla ilgili problemler ve çözüm yolları” isimli bir broşür daha yayınlayarak hayvancılığımızın başlıca dayanağı olan mer’alarımızın özelliklerini ve ıslâhı yollarını belirttik. Ayrıca, tertiplediğimiz Ziraat Mühendisliği I. Teknik Kongresinde hayvansal üretime geniş yer verdik ve konu üzerinde hazırlanan tebliğ ile kongre kararlarını yayınladık. Bu yıl evvelkilere bakarak daha geniş bir ihtisas komisyonu teşkil ettik ve hayvancılığımızın gelişmesindeki dar boğazları teker teker inceledik. Komisyonun şimdiye kadar tamamlamış olduğu beş incelemeyi, Yönetim Kurulu olarak da benimseyerek, bir arada yayınlamaya karar verdik.

Bunlar okununca görülecektir ki, biz Ziraat Yüksek Mühendisleri olarak hayvancılığımızın gelişmesiyle ilgili problemleri, Ziraat İşletmelerinin genel seviyelerini yükseltme problemlerinden ayrı görmekteyiz. Bundan dolayı da kendimizi konu ile doğrudan doğruya ve birinci derecede ilgili bulmakta ve mevcut kanunlara göre yapmamız gerekli bir çok işlerin bulunduğunu kabul etmekteyiz. Tavsiye ettiğimiz yolların demokrasi prensiplerine uygunluğuna bilhassa dikkati çekmek isteriz. Biz üretimi yapacak ünitelere, Ziraat İşletmelerine, itimat telkin etmek ve onların gönüllü olarak işbirliğini sağlamak suretiyle başarıya ulaşılabilmesine inanmakta ve devlet hizmetlerinin özel işletmeleri geliştirme esasına göre düzenlenmesi prensibini savunmaktayız.

Memleketimizde henüz alışılmamış olan bu görüşlerin toplum tarafından benimsenmelerini başarımızın birinci şartı olarak kabul ettiğimizden bu yönde olanca gücümüzle çalışmağa devam edeceğiz. İdareci ve politikacılarımızdan anlayış ve yardım bekleriz.

YÖNETİM KURULU

I

**Memleket Hayvancılığının geliştirilmesinde
Ziraat Teşkilâtınca yapılması gereken işler**

I.

MEMLEKET HAYVANCILIĞININ GELİŞTİRİLMESİNDE ZİRAAT TEŞKİLÂTINCA YAPILMASI GEREKEN İŞLER

Bütün dünyada, hayvansal üretim, diğer tarımsal üretimler gibi, Tarım İşletmelerinde yapılmaktadır. İşte bu sebeptendir ki, hayvansal üretim, Tarımsal üretim kollarından biri olarak kabul edilir. Esasen bu üretim faaliyeti, tarım işletmesinde, diğer çeşitli üretim faaliyetleri ve bu faaliyetler için lüzumlu olan arazi, sermaye ve iş gücü gibi asli unsurlarla sıklıdan sıkıya bağlıdır.

Meselâ, hayvansal üretimde bir değişiklik mevzuubahis olunca, diğer üretim faaliyetlerinde de buna uygun olarak değişiklikler yapmak icabedecektir. Aksi halde işletme zarara girmiş olur. Görülüyor ki hayvansal üretimi, diğer üretim kollarından ayrı ve müstakil bir üretim faaliyeti olarak kabul etmek doğru değildir.

Memleketimiz için büyük önemi olan hayvancılığımızın bugünkü durumu, çeşitli problemleri ve bunların halli üzerinde bugüne kadar çok durulmuş, pek çok rapor yazılmış ve çeşitli tavsiyeler yapılmış olmasına ve gerek toprak, gerek iklim ve gerekse ekonomik şartlar itibariyle hayvansal üretim bakımından geniş imkânlarımızın bulunmasına rağmen yine de memleketimizde hayvancılık ilkel durumdan kurtulamamıştır. Kırk küsur yıldan beri sarf edilen büyük çabalara ve masraflara rağmen hayvansal üretimin tarımsal gelire katkı payı arttırılamamıştır. Bu pay bu sahada ileri gitmiş memleketlerde % 80 i aştığı halde, bizde % 30 civarında oynamaktadır.

Bu duruma göre, memleketimizde tarım işletmesini bir küll olarak ele almak ve üretim kollarından biri olan hayvansal üretimi, umumî geliri ve refah seviyesini arttıracak şekilde hızlı bir tempo ile diğer üretim kolları seviyesine çıkartmak ve geliştirmek zorunluğu vardır. Zira hayvansal ürünler, yurdumuzun bir çok yerlerinde yetiştirilen diğer tarımsal ürünlerden daha yüksek değerdedirler. Bu yerlerdeki ziraat işletmelerinin gelirleri ancak hayvansal üretim seviyelerini miktar ve kalite bakımından yükseltmekle arttırılabilir.

Halen cari mevzuat ile dahi ziraat teşkilâtımızın hayvansal üretimle ilgili bulunan birimlerince, hayvansal üretim seviyemizi yükseltmede çok önemli hizmetler yapılması mümkündür ve gereklidir. Bu hizmetleri diğer tarımsal ürünler için de varid olduğu üzere 4 ana grupta topluyabiliriz. Bunlar da sırası ile :

- I — Araştırma
- II — Damızlık üretimi
- III — Eğitim ve yayım
- IV — Değerlendirme'dir.

I — Araştırma işleri :

Memleket şartlarında uygulanabilecek ıslâh, bakım ve idare ile ilgili bilgilerin geliştirilmesine şiddetle ihtiyaç vardır. Bu sebeple mümkün olduğu kadar fazla müessesede hayvancılık araştırmalarına yer vermek ve bunlar arasında koordinasyon sağlamak gerekli görülmektedir.

A. Zootekni araştırmaları yapacak müesseseler:

1) Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı olup halen hayvan (Sığır, koyun, tavuk v.s.) yetiştirmekte olan bütün müesseseler zootekni alanında kendi imkânlarına göre değişik konularda araştırmalar yapabilirler ve yapmalıdırlar. Genel Müdürlük bu yönde vazife almamış olan müesseselere de vazife vermeli fakat aynı zamanda onların eleman, ekipman ve hayvan bakımlarından eksikliklerini gidermelidir.

2) Halen mevcut Bölge Ziraat Araştırma Enstitülerinden hayvancılık üzerinde çalışmıyanlarda bu bölüm ihdas edilmelidir. Ayrıca yeni kurulmakta olan Bölge Ziraat Araştırma Enstitülerinde de bu bölüme yeteri kadar önem ve öncelik tanınmalıdır. Bu suretle bitkisel araştırmalara nazaran daha uzun vadeli olan hayvansal araştırmalarda gecikilmemiş olacaktır.

3) Çayır-Mer'a, Yem Bitkileri Üretme Merkezlerinde faaliyete geçirilmiş bulunan ve fiilen araştırmalara başlamış olan zootekni şubelerinin çalışmaları memnunluk verici olmakla beraber, bu merkezlerin hayvan sayısı, mer'a ve yem bitkileri sahası, araştırıcı eleman ve diğer imkânlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

4) Devlet Üretme Çiftlikleri araştırma yapan bütün kurumlarla işbirliği yapmağa devam etmelidir ve bu mevzudaki imkânlarını genişletmelidir.

5) T. Yem Sanayii A. Şirketi daha ucuz ve bölgesel ihtiyaçlara uygun formülleri bulmak üzere gerek kendi tesislerinde ve gerekse hayvan yetiştiren müesseselerle işbirliği halinde araştırmalar yapmalıdır.

6) Tarım Bakanlığı Reorganizasyonu gerçekleşinceye kadar Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bir araştırma birimi kurulmalı, zootekni araştırmaları da bu birime bağlı zootekni araştırma gurubu tarafından plânlanmalı ve denetlenmelidir. Zootekni araştırma gurubunda Ziraat Fakültelerinin zootekni ve hayvan besleme kürsüleri ile Devlet Üretme Çiftliği, T. Yem Sanayii, T. Şeker Fabrikaları, Atatürk Orman Çiftliği, Süt Endüstrisi Kurumu da temsil edilmelidir.

B. Araştırmacı eleman:

1) Zootekni alanında araştırma yapan ve yapacak olan müesseselerin araştırmacı eleman ihtiyaçları öncelikle ve bütün imkânlardan faydalanılarak tamamlanmalıdır.

2) Bu müesseselerde çalışan elemanların bilgilerini takviye ve arttırmak maksadiyle fakültelerimizde zaman zaman kısa kursların tertip lenmesi ve bu kurslarda ve vazifesinde başarı gösterenlerin yabancı memleket burslarından faydalandırılmaları sağlanmalıdır.

C. Araştırma konuları:

Araştırmaların öncelikle aşağıdaki konulara yönettirmeleri şayanı tavsiyedir.

1) Islâh ile ilgili olarak:

a) Çeşitli bölgeler ve işletmelere uyan hayvan tipleri tesbit edilmiştir. Bu maksatla araştırma müesseseleri önce kendi bölgelerindeki hayvan popülasyonlarını incelemeli ve bunlar arasında bulunacak tipleri birbirleri ile mukayese ederek en uygunlarını ayırmalıdır. Diğer taraftan da memleketin öteki bölgelerinde başarı ile yetiştirilmekte olan tiplerin, gerekirse yabancı memleket hayvanlarının kendi bölgelerine uyup uyum yapacaklarını araştırmalıdır.

Nihayet kendileri de bölgeleri için yeni tipler elde etmeğe çalışmalıdırlar. Bütün bu çalışmalarda özel işletmelerle ve D.Ü.Ç. Genel Müdürlüğü ile işbirliği kurmak gereklidir.

b) Seleksiyonda takip edilecek usuller belirtilmelidir. Bu maksatla çeşitli hayvan popülasyonlarında çeşitli verimlerin katılım dereceleri ve verimler arasındaki genetik ilişkiler, erken yaşta tezahür eden, vasıflardan faydalanarak damızlıkların seçilmeleri araştırılmalıdır.

2) Beslenme ile ilgili olarak:

a) Bölgelerde halen yetiştirilmekte olan yem maddelerinin miktar, besin değeri ve maliyet bakımından araştırılması.

b) Bölgelerde daha verimli ve değerli olan yem maddelerinin geliştirme imkânlarının araştırılması.

c) Tabii çayır ve mer'aların verimlerini arttırma yollarının araştırılması.

d) Bölgesel ihtiyaçlara uygun çeşitli hazır yem tiplerinin araştırılması.

e) Hayvanların yemden istifadelerini arttıracak usuller üzerinde araştırmalar.

f) Çeşitli hayvanlar için en ucuz ve en uygun rasyonların tesbiti üzerinde araştırmalar ve bu meyanda;

aa) Yavruların mümkün olduğu kadar az sütle büyütülmesi.

bb) Süt hayvanlarının mümkün olduğu kadar fazla kaba ve sulu yemle besleme imkânları.

cc) Besi hayvanları için en ekonomik olan rasyonların araştırılması.

3) Bakım ve idare ile ilgili olarak:

a) Çeşitli kalitelere mer'alarda barındırılması mümkün olan hayvan sayısının tesbiti.

b) Bölgelerde mer'alama zamanları ve müddetlerinin tesbiti.

c) Çeşitli hayvanlarda en ekonomik çiftleştirme yaşının ve mevsiminin tesbiti.

d) Bölgelere uygun en ucuz barınak tiplerinin ve hayvancılık ekipmanının tesbiti.

e) Köylü sürülerinde gebelik nisbetini düşüren faktörler üzerinde araştırmalar.

II — Damızlık üretimi işleri:

1) Bölgelerde işletme şartlarına uygun oldukları araştırma sonuçlarına göre tesbit edilen hayvanların üretilmelerinde araştırma müesseseleri ile D. Ü. Çiftlikleri ve Teknik Ziraat teşkilâtı işbirliği yapmalıdırlar.

2) Araştırma müesseseleri bölgeye en uygun hayvanları bulunan işletmeleri, teknik ziraat teşkilâtı ile birlikte arayıp tesbit etmeli ve bu işletmelerin nüve damızlık yetiştiricisi olarak gelişmelerine çalışmalıdırlar. Bu meyanda bu gibi işletmelerde yetiştirilen damızlıkların öteki işletmelere intikali için her türlü kolaylığın ve hizmetin yapılması lâzımdır.

3) Devlet Üretim Çiftlikleri buldukları bölgeye en uygun hayvanları üretmekle görevli bulduklarına göre, sade devamlı olarak kültür ırklarına ait erkek damızlıklar kullanarak yerli hayvanları bunlara çevirmeye değil, en uygun melez tipi elde edip sabitleştirmeye ve üretme-

ğe gayret etmelidirler. Bu bakımdan araştırma müesseseleri ve fakülte-lerle işbirliği yapmaları lüzumlu ve faydalıdır.

4) D. Ü. Çiftliklerinde yetiştirilen saf ve melez damızlıklar teknik ziraat teşkilâtı aracılığı ile tercihan damızlık yetiştiriciliği yapan nüve işletmelere tevzi edilmelidir. Böylece damızlık nüve işletmelerinin adedi artırılarak memleketin damızlık ihtiyacı karşılanmalıdır.

5) Devlet Ü. Çiftlikleri bölgeye uygun damızlıklar yetiştiren özel işletmelerden böyle damızlıkları satın alarak üretme yoluna da gitmelidirler.

III — Eğitim ve yayım:

1) Bu görevler esas itibariyle teknik ziraat teşkilâtına ait ise de gerektiğinde araştırma ve üretim müesseseleri ile bölge ve teknik ziraat okullarından da faydalanılmalıdır. Şöyle ki;

a) Usta hayvan bakıcıları (sağuncu ve çoban) yetiştirmek üzere okullarda veya araştırma ve üretme müesseselerinde kısa süreli kurslar tertiplenmelidir.

b) Damızlık seçimi, hayvan besleme ve bakımı konularında araştırma müesseselerinde çalışan elemanların yardımı ile köylerde ve özel damızlık işletmelerinde hasbihaller düzenlenmelidir. Bu elemanlara aynı zamanda köylü broşürleri de hazırlanmalıdır.

2) Teknik ziraat teşkilâtı, üretim kısmında izah edilen özel damızlık nüve işletmelerine yardım etmelidir.

3) Teknik ziraat teşkilâtı il dahilinde damızlık yetiştiren işletmeleri birbirine yardıma teşvik etmeli, onların bir dernek kurmalarını sağlamalıdır.

4) Damızlık yetiştirenlerin dışında kalan işletmelerin ortaklaşarak üstün değerli erkek damızlıklar sağlamalarına ve bunlara ortaklaşa bakmalarına çalışmalıdır. Gereken hallerde hayvan sahiplerinin dişi hayvanların aynî ve nakdî ücret mukabilinde damızlık yetiştiren işletmelerin erkek damızlıklara aştırmalarını teşvik etmelidirler.

5) Yemleme demonstrasyonlarının Bakanlığın genelgesine uygun bir şekilde yürütülmesi ve bunların yapıldığı işletmelerde hayvan bakım ve idaresi usullerinin de öğretilmesi gereklidir.

6) Teknik ziraat teşkilâtı, özel ziraat işletmelerine her türlü teknik bilgi ve imkânı götüren yegâne teşkilât olduklarını içten idrak etmeli, özel ziraat işletmelerine başka devlet dairelerinin daima kendi kanalları ile ve birlikte gitmeleri sağlanmalıdır. Bu hayati bir önem taşır. Zira ziraat işletmesi ancak teknik ziraat teşkilâtı tarafından en iyi bilinir ve yapılacak tavsiyelerin gerektirdiği değişmeler ancak bu teşkilât tarafından organize edilebilir.

7) Yukarıda izah edilen görevlerin tam olarak ifası tecrübeli zooteknist ziraat yüksek mühendislerinin yayım teşkilâtında yeteri kadar görevlendirilmelerine bağlıdır. Bunun için bütün illerin hayvancılık bakımından durumları nazarı dikkate alınarak yapılacak bir plân gereğince teknik ziraat müdürlüklerinin hayvancılık mütehassısı ihtiyaçları karşılanmalıdır. Ayrıca bazı illerde başka konularda çalıştırılan zooteknist ziraat yüksek mühendislerinin de münhasıran kendi konularında çalışmaları sağlanmalıdır.

IV — Değerlendirme :

Memleketimiz gibi küçük işletmelerin hâkim olduğu Avrupa memleketlerinde hayvansal üretimin gelişmesinde istihsal ve satış kooperatifleri baş rolü oynamıştır. Hayvancılığımızın seviyesini tesbitte bu nevi kooperatifleri bir ölçü olarak kullanmamız mümkündür. Ticaret Bakanlığındaki kayıtlara göre memleketimizdeki hayvansal ürünler üzerinde çalışan kooperatiflerin sayısı 8 adettir. Bu duruma nazaran her işletme kendi istihsalini kendisi pazarlamak mecburiyetindedir. Bu sistem içinde hayvancılığımızın yurt çapında gelişmesi beklenemez. En önemli ürün olan sütü ele alarak durumu izah edelim:

Memleketimizde istihsal olunan sütün % 80 den fazlası süt mamûlleri halinde tüketilir. Bu mamûllerin takriben 1/3 ü büyük, küçük birçok süt işleme yerlerinde yapılır. Süt müstahsili, bu sebeple, sütün işlenerek daha müsait şartlarda pazarlanmasından sağlayacağı değerden istifade edemez. Ekseriya sütleri için, serbest piyasa fiyatını bile alamazlar. Mamûl hale getirilen sütün mütebaki 2/3 ü ise, yukarda izah edildiği şekilde satma imkânı olmayan işletmeler tarafından, ilkel usullerle işlenerek, kötü kaliteli mahalli mamûller haline getirilir ki bu da büyük bir değer kaybı demektir.

Kasaplık hayvanlarla yapağının değerlendirilmesinde de durum süt gibidir.

Halbuki memleketimizde eti, yapağıyı ve sütü değerlendirmek üzere, Et Balık Kurumu, Yapağı ve Tiftiş A.Ş. ve Süt Endüstrisi gibi kurumlar kurulmuştur. Fakat bu kurumların ne kapasiteleri ve ne de çalışma sistemleri hayvan yetiştiricilerinin hepsini tatmin edecek ve onların gelişmesini sağlayacak durumda değildir. Bir kere bu kurumların devlet sermayesi ile memleketin lüzumlu olan her yerinde hayvan ürünlerinin değerlendirilmesine matuf tesisleri kurmalarına imkân yoktur. Ayrıca, bu kurumlar kendi tesislerini çalıştırırken müstahsilin menfaatlarını ön plânda tutmamaktadırlar. Bu iddiamızı, Et ve Balık Kurumunun daha çok araçları destekleyici tutumunu, Yapağı ve Tiftiş A.Ş. nin sermayesini, gayesi dışında bazı teşebbüslere yatırmış olmasını bildirmekle ispatlayabiliriz.

Bilinmesi lâzımdır ki hayvansal ürünleri değerlendiren devlet kurumlarının esas gayeleri para kazanmak ve devlet gelirini arttırmak değildir. Hiç birinin kuruluş kanununda böyle bir hüküm yoktur. Bu kurumlar Devletçe kendilerine verilen imkânları en iyi ve plânlı bir şekilde kullanarak konuları olan ürünlerin yurt çapında arttırılmasına ve dolaşısıyla millî gelirin yükseltilmesine çalışmakla mükellefler.

Bu anlayışla hareket edeceğinden şüphe etmediğimiz Süt Endüstrisi Kurumunun, çalışmalarına başlarken, teşkilâtının her kademesinde vazifelendireceği zooteknist, teknolog ve ekonomist ziraat yüksek mühendisi elemanlarla kendi kuruluş kanununda belirtildiği üzere kooperatiflerin kurulmasını teşvik etmesi ve bunlarla işbirliği yaparak gelişmesini sağlaması suretiyle hayvancılığımızın inkişafında mühim rol oynayacağı şüphesizdir.

II

Sun'i tohumlama ile ilgili problemler

II.

SUN'İ TOHURLAMA İLE İLGİLİ PROBLEMLER

Sun'î tohumlama, yüksek değerli erkek hayvan damızlıklarından fazla sayıda döl almak maksadiyle uygulanan çok faydalı bir tekniktir. Bu suretle gelecek generasyonlar, çok nadir olan yüksek değerli hayvanların dölleri olarak evvelki generasyonları hızlı bir tempo ile geçerler, ki ıslâh çalışmalarının gayesi de budur. Az sayıda hayvanı olan tarım işletmelerinin yüksek değerde erkek damızlıklar tedarik etmelerine ne malî güçleri, ne de bilgileri elverişlidir. Böyle işletmelerde herhangi bir boğaya bakmak bile büyük masrafları gerektireceğinden iktisadî olmaz. Sun'î tohumlama küçük çiftçilere bu imkânı sağlar ve onları bu külfetten kurtarır. Diğer taraftan sun'î tohumlama, bölge şartlarında en üstün dölleri veren erkek damızlıkların isabetle seçilmelerini mümkün kılar. Bu sebeplerle memleket hayvancılığının geliştirilmesinde sun'î tohumlamadan azami faydalanmak gerekir.

Ancak memleketimizde bu tekniğin kendinden bekleneni verebilmesi için uygulanmasında yapılan ve en önemlileri aşağıda sayılan hataların biran önce ve müessir bir şekilde giderilmesi şarttır.

1 — Sun'î tohumlamada kullanılacak erkek damızlıkların, yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere, gerçekten yüksek değerli olmaları gerekir. Düşük değerli erkek damızlıklarla sun'î tohumlama yapmak, ıslâh bakımından, fayda yerine zararlı sonuçlar verir. Yüksek değerli erkek damızlıkların tanınmaları için ileri memleketlerde çeşitli ilmî metodlar geliştirilmiştir. Bizde maalesef bunların hiç biri uygulanmamaktadır. Devlet müesseselerindeki damızlıkların bile gerçek değerleri bilinmemektedir.

Sun'î tohumlamada kullanılmakta olan boğaların sadece Avrupa kültür ırklarına mensup saf hayvanlar olması, aştırılacakları yerli hayvan popülasyonunun ıslâhına yararlı olduklarına delil teşkil edemez. Kullanılan boğaların tamamen başka çevre şartlarında yetiştirilmiş bulunan analarına ait verim kayıtları da, emin bir ölçü olamaz. Bir boğanın gerçek değeri, kullanıldığı çevre şartlarında mevcut yerli hayvanlarla vereceği

b) Sun'i tohumlamada kullanılacak boğaların seçimlerinde modern metodlardan faydalanmalıdır.

c) Sun'i tohumlama çiftçinin isteğine göre ve en yakın gelecekte onların kuracakları bir organizasyona terkedilebilecek bir sistem içinde uygulanmalıdır.

d) Islâh edilmiş bitkisel damızlıkların (tohum, fidan, fide, çubuk, aşı kalemi vesairenin) çiftçiye intikalinde kullanılan modern tarımsal yayım metodları, çiftçinin sun'i tohumlama faaliyetine iştirakini sağlamada da kullanılmalı, bu maksatla sun'i tohumlama teşkilâtının Teknik Ziraat Teşkilâtı ile işbirliği yapması gereğine inanılmalıdır.

III

Hayvan Islahi ile ilgili Kanunlar yetersizdir

III.

1 — Hayvan ıslâhı ile ilgili kanunlar yetersizdirler :

Memleketimiz hayvanlarının ıslâhı ve ıslâh edilmiş hayvanların üretilmesiyle doğruca ilgili bir kanun vardır ki, bu 7 Haziran 1926 tarihinde kabul edilmiş ve 904 sayılıdır. İsmi, Islâhı Hayvanat Kanunudur. 1926 daki ekonomik ve politik şartlara ve teknik bilgilere göre hazırlanmış bulunan böyle bir kanunun şimdiki şart ve imkânlarla uyması beklenemez. Nitekim, söz konusu kanun sonradan ihtiyaç duyuldukça birçok defalar tadilâta uğramıştır. 1266, 1964, 1761, 5883, 6772, 6893, 7136 sayılı kanunlar, ya ana kanunun bazı maddelerini değiştirmek, ya da kanuna bazı maddeler eklemek gerekçesi ile hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Bütün bu yama ve eklere rağmen, elde modern hayvan ıslâhı ve tarımsal yayım usullerine ve tarım anlayışına uygun, memleketin gerçek ihtiyaçlarını karşılayabilecek kanun hükümleri yoktur. Aynı bir raporla belirttiğimiz sun'i tohumlama problemleri buna iyi bir örnektir.

Diğer taraftan, hayvan ıslâhı ile ilgili bütün bu kanunlar 3203 sayılı Tarım Bakanlığı Vazife ve Teşkilât Kanununun I. maddesi ile gelişme halindedir. Bu hal, hayvancılığı tarımsal bir faaliyet olarak kabul etmemede, tarımın bünyesinde görmek istememede direnmenin ve bu direnişte devamlı olarak boyun eğmenin kötü ve zararlı sonuçlarından biridir.

Ayrıca, 6893 sayılı kanunla değiştirilmiş olan 904 sayılı kanunun 31. maddesinin (b) bendi "İğdiç edilecek veya enenecek hayvanlar mahkeme neticesi beklenmeksizin behemahal iğdiç edilir veya enenir." şeklinde sona ermektedir ki, böyle bir tutumun Anayasaya aykırı olduğu açıktır.

II — Hayvan ıslâhı ile ilgili kanunların uygulanmalarında hatalar yapılmaktadır :

Hayvan ıslâhı ile ilgili kanunların yetersizliklerinden veya başka kanunlarla gelişmelerinden ileri gelen aksaklıklar, bu kanunların uygulanmalarında yapılagelen hatalarla artmaktadır. Bunlara ait birçok örnek aşağıdadır.

1) 904 ve 1694 sayılı kanunların 9. maddesi, Tarım Bakanı veya tevkil edeceği zatın başkanlığında sekiz üyeli bir "Islâhı Hayvanat Ko-

misyonu" kurulacağını âmirdir. 904 sayılı kanunda bu sekiz üyenin kimler olacağı tasrih edildiği halde, 1964 sayılı kanunda bu sarahat kaldırılmıştır. Bir zamanlar 904 sayılı kanundaki sarahata uyularak Ankara Ziraat Fakültesi Zootekni Profesörü veya profesörleri bu komisyona zaman zaman çağırılmışlar ise de, bilhassa 1961 den sonra lüzum görülmemiştir. Bu tarihten sonra Islâhî Hayvanat Komisyonu kararını gerektiren birçok işler yapılmış bulunduğu göre, bu komisyonun o gündenberi hiç toplanmadığı söylenemez. Toplanmamış ise, bu da kanunun uygulanmadığına ayrı bir delil teşkil eder.

2) Islâhî Hayvanat Kanununun 10. maddesi uyarınca vilâyetlerde teşkil edilecek Islâhî Hayvanat Komisyonlarına kanunda belirtilen kişilerin hepsi çağrılmamakta, eksik toplanan komisyonlar illeri için hiç de elverişli olmıyan kararlar almaktadır. Bunun en tipik örneği Manisa Islâhî Hayvanat Komisyonunun 26.1.1965 gün ve 1 sayılı kararı ve bu kararın uygulanması ile ilgili olarak İl Veteriner İşleri Müdürlüğünün Beydere Teknik Ziraat Okulu Müdürlüğüne yazdığı yazıdır.

3) 6893 sayılı kanunun uygulama şeklini gösteren 15.5.1958 gün ve 634 sayılı talimatnamenin 1. maddesinde "sun'î tohumlama tatbikatı yapılacak mahal ve bölgeler, Ziraat Vekâletinin alâkalı mütehasısları ile mahalli Veteriner Müdürü, zootekni ve sun'î tohumlama mütehasıslarının iştirak edeceği bir hey'et marifeti ile tâyin ve tesbit edilir." denildiği halde, bu hey'ete ziraat teşkilâtı zootekni mütehasısları çağrılmamaktadır. Halbuki, sun'î tohumlama yapılacak mahal ve bölgelerin bu işe hazır olup olmadığının tesbiti, hazır değilse hazırlanması ve teşvik edilmesi ancak çiftçinin diğer hususlarda itimadını kazanmış olması gereken teknik ziraat teşkilâtı tarafından başarılabilir. Teknik ziraat teşkilâtının desteği sağlanmadan girişilecek devlet hizmetlerinde başarı zorlaşır. Nitekim sun'î tohumlama tatbikatı da bu sebepten büyük zorluklarla karşılaşmaktadır.

III — Tavsiyeler :

1 — Hayvan ıslâhı ve üretimi ile ilgili bütün mevzuat, memleket gerekleri ile modern hayvan ıslâhı prensipleri muvacehesinde ve demokratik bir anlayışla teker teker incelenmeli ve ilerdeki gelişmeleri de kapsayabilecek tek bir kanun hazırlanmalıdır.

2 — Böyle bir kanun hazırlanıp yürürlüğe girinceye kadar Islâhî Hayvanat Komisyonunun yapacağı hizmetin ruh ve mahiyetine uygun bir şekilde kurulması, mümkün olduğu kadar sık toplanması ve kanunun öngördüğü üzere bizzat Tarım Bakanı tarafından yönetilmesi gereklidir. Kanaatımızca Tarım Bakanı, tamamen salâhiyeti dahilinde olarak, Islâhî Hayvanat Komisyonunu aşağıdaki şekilde kurmalıdır :

- 1) Tetkik ve İstişare Kurulu Başkanı,
- 2) Veteriner İşleri Genel Müdürü,
- 3) Ziraat İşleri Genel Müdürü,
- 4) Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürü,
- 5) A. Ü. Veteriner Fakültesi Zootehni Kürsüsü Profesörleri.
- 6) A. Ü. Ziraat Fakültesi Zootehni Kürsüsü Profesörü,
- 7) ATA. Ü. Ziraat Fakültesi Zootehni Kürsüsü Profesörü,
- 8) Ege Ü. Ziraat Fakültesi Zootehni Kürsüsü Profesörü.

3 — Vilâyet Islâhı Hayvanat Komisyonlarının kanunda öngörülen kurum ve teşkilât temsilcileri ile eksiksiz bir şekilde kurulup çalıştırılmadırlar.

4 — Sun'i tohumlama tatbikatında behemahal Teknik Ziraat Teşkilâtının işbirliği sağlanmalıdır.

IV

**Hayvancılık kredilerinin verimli hale
getirilmesi hakkında görüş ve temenniler**

IV.

HAYVANCILIK KREDİLERİNİN VERİMLİ HALE GETİRİLMESİ HAKKINDA GÖRÜŞ VE TEMENNİLER

Bilindiği gibi T. C. Ziraat Bankası kısa, orta ve uzun vadeli olmak üzere çiftçilere hayvancılık kredileri vermektedir. Ayrıca 25 milyon lirası Ziraat Bankasının öz kaynaklarından, 25 milyon lirası da A.I.D. özel fondandan olmak üzere 50 milyon lira ile, iki ilde kontrollü kredi tatbikatı yürütülmektedir. Bu krediler, ziraat işletmelerinin çeşitli üretim faaliyetleri gözönüne alınarak ve işletmenin genel gelirini arttırmak amacı ile o işletmenin tümü için verilmektedir. Bu kredilerin projelendirilmesi, uygulanması ve kontrolü bankanın istihdam ettiği Ziraat Yüksek Mühendisleri tarafından yapılmakta ve Tarım Bakanlığı teşkilâtı ile de iş birliği sağlanmaktadır. Uygulanmada olumlu sonuçlara varıldığı, yeniden bazı illerin kontrollü kredi programına alınmasından anlaşılmaktadır. .

Gerçekten çiftçiye intikal eden kredilerin işletmelerin tümü esas alınarak açılması, yerinde kullanılıp kullanılmadığının kontrol edilmesi ve bunun bir proje esasına göre yürütülmesi en doğru tutumdur. Bütün illerimizde ziraat kredilerinin bu şekilde verilmesi en isabetli yoldur. Ancak bunun kısa bir devrede bütün illere teşmili mümkün görülmemektedir. Bu durum muvacehesinde kontrollü kredinin uygulanmasının dışında kalan illerde, kontrollü kredi uygulamasına başlanıncaya kadar, hayvancılık kredilerinin çiftçiye ve memlekete şimdikine göre daha faydalı bir hale getirilmesi zorunlu bulunmaktadır. Hayvansal üretimin arttırılmasına büyük etkisi beklenen bu kredilerin de kontrollü bir şekilde verilmesi mümkündür. Bu illerde Ziraat Bankasının teknik elemanları ve konu mütehassısları olmadığına göre, kredi ile ilgili projelerin yapılması ve kontrolü, Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü teşkilâtındaki Ziraat Yüksek Mühendisleri tarafından yapılabilir ve yapılmalıdır.

Esasen 3203 sayılı Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilât Kanununun 7 nci maddesinde Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü'nün merkez kuruluşu bölümünde 12 nci Şubeye (Ziraat Ekonomi Şb.) Devlet çiftlikleri, ziraat işletmeleri, himaye, teşvikler ve krediler görev olarak verilmiş bulunmak-

tadır. Buna göre ziraat işletmelerine verilecek her türlü kredinin tâyin ve kontrolünün bu genel müdürlükçe yürütülmesi kanunî bir zorunluktur. Halbuki bugünkü tatbikata göre işletmelerin tümü dikkate alınmadan ve diğer üretim kolları arasında bir bağlantı kurulmaksızın krediler bölünmekte; her üretim faaliyeti için ayrı ayrı verilmekte ve bunlar da kontrol edilmediğinden üretimin arttırılmasına müsbet tesir gösterememektedirler. Ayrıca 3203 sayılı kanunun Veteriner İşleri Genel Müdürlüğüne ait bölümünde krediler konusunda hiç bir kayıt bulunmadığı halde, yanlış bir tatbikat sonucu olarak hayvancılık kredilerinin mühim bir kısmı bu Genel Müdürlüğe intikal ettirilmekte ve bu hal de ziraat işletmelerinin üretim kollarının birbirine olan bağlantısını ve düzenini bozmaktadır. Yıllardan beri bu yanlış tatbikatın neticesi olarak hayvansal üretimin arttırılmasında mühim rol oynaması icap eden krediden, maalesef beklenen sonuçlar alınmamış bulunmaktadır.

Ziraat Bankasınca verilmekte olan hayvancılık kredilerinden beklenen faydayı sağlayabilmek için bu yanlış tatbikattan vazgeçmek ve 3203 sayılı kanunun ruhuna ve metnine sadık kalınarak bu krediyi Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü ile Ziraat Bankası tarafından tesbit olunacak esaslara göre tevzi yoluna gitmek lâzımdır.

Buna göre, söz konusu kredilerin yerinde kullanılmasını, çiftçiye daha faydalı kılınmasını sağlamak ve bunun sonucu olarak hayvansal üretimi arttırmak amacı ile aşağıdaki hususlar tavsiye olunur:

1. T. C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü tarafından her yıl hayvancılık için ayrılacak fon, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü ile Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünce, merkez ve il seviyesinde ve bu dairelerin tam bir işbirliği ile tevzi olunmalıdır.

2. Bu kredi, şimdilik kontrollü kredi uygulaması yapılan illerin haricinde kalan ve tercihan hayvanî mahsulleri değerlendirme imkânı bulunan illere tahsis olunmalıdır.

3. Kredi her işletme için yapılacak bir projeye göre verilmelidir. (Proje örneği ilişiktir)

4. Kredi, işletmesinde hayvancılıkla iştigal edenlerle işletme durumu müsait olup hayvancılık yapmak isteyenlere açılmalıdır.

5. Açılacak kredi işletmedeki hayvancılık faaliyetleri ile ilgili olarak ve projesinde gösterilen konular üzerinde olmak kaydı ile çevirme, donatım ve tesis ihtiyaçlarını kapsamalıdır.

6. Projeye konu olacak hayvan neveleri şunlardır :

- a) Sığır
- b) Manda
- c) Koyun
- d) Tiftik keçisi
- e) Küçük evcil hayvanlar

7. İşletme sahibinin proje ile görevli komite ile tam bir işbirliği yapmayı, hazırlanan projeye aynen uyup gereğini buna göre ve zamanında yerine getirmeyi ve uzun vadeli bir kontrolü kabul etmeyi, kendisine yapılacak teknik tavsiyelere uymayı, hayvanlarını asgari ayda bir defa sağlık bakımından veteriner hekime kontrol ettirmeyi, taahhüt etmesi şarttır. Proje hitamında bu işletme artık o mıntakada örnek ve lider bir işletme vasfını kazanmalıdır.

8. Bu kredinin uygulanacağı her ilde Teknik Ziraat Müdürlüğünün tefrik edeceği tercihan zootekni ve ziraat ekonomi bölümü mezunu 2 Ziraat Yüksek Mühendisi ile Ziraat Bankasından görevlendirilecek bir temsilcinin iştiraki ile il seviyesinde bir kontrollü hayvancılık kredisi komitesi teşkil edilmelidir. Zaruret görülen illerde bu komiteler ilgili dairelerce takviye edilebilir.

9. Bu komitenin görevleri :

- a) İşletmeleri yerinde tetkik edip projeleri hazırlamak,
- b) Kredi açılan işletmeye gerekli teknik bilgileri vermek ve konu ile ilgili tavsiyelerde bulunmak,
- c) İşletmelerde lüzumlu görülen her türlü kaydı örneklerine uygun olarak tutturmak,
- d) İşletmelerdeki faaliyetlerin projedeki esaslara göre yürütülmesini ve kredinin mahalline sarfını temin ve kontrol etmek olmalıdır.

10. Merkezde ise yukarda adı geçen birimlerden (Ziraat Bankası ve Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü) seçilecek üç kişiden müteşekkil bir danışma ve yürütme kurulu kurulmalıdır.

11. Bu kurulun görevleri :

- a) Banka mevzuatına göre illerden gelecek projeleri tetkik ve tasdik etmek,
- b) Kredi baremlerini tesbit etmek,
- c) Lüzumlu damızlık ve ekipmanların temin yollarını aramak,
- d) Kredi uygulamalarını mahallinde tetkik etmek,
- e) Bu kredinin uygulanacağı illeri tesbit etmek,
- f) Orta ve uzun vadeli kredilerin kaç taksitle ödeneceğini tesbit etmek.

12. Kontrollü kredi, ıslâh edilmiş hayvan ırklarının geliştirilmesi, tanıtılması ve yayılması gayesini, yerli ırkların vasıflarının iyileştirilmesi ve verimlerinin arttırılmasını, hayvanların rasyonel bir şekilde beslenmesini, bol, ucuz ve kaliteli hayvansal ürünler elde olunmasını, yem bitkileri ve hayvan yemleri ekiminin geliştirilmesini hedef tutmalıdır.

13. Proje tanzimi için önce çiftçinin ödeme gücü borcuna sadakati ve bankanın o kimse ile ilgili kredi tecrübesi ile bankaya ipotek edilebilecek varlığı gözönünde tutulmalıdır.

14. Tarım Bakanlığına bağlı birimler tarafından damızlıkçı nüve olarak geliştirilmesi plânlanan işletmelere kredi açılmasında öncelik tanımalıdır.

15. Kredi mümkün olduğu kadar aynı olarak kullanılmalıdır.

16. Çiftçilere donatma ve tesis kredileri bir veya birkaç yıl içinde kullanılmak kaydı ile bir defada açılmalı, çevirme kredileri ise her yıl komitenin kararına göre verilmelidir.

17. Her nevi (çevirme, tesis, donatım) hayvancılık kredisinin mümkün olduğu kadar düşük faizli olması lâzımdır.

18. Ayrıca 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu uyarınca topraklandırılan ailelere, hayvan edinebilmeleri için T. C. Ziraat Bankasında kurulu özel fondan kredi vermek mümkün olamamaktadır.

En ziyade kalkındırılmaya muhtaç olan ailelere özel fon'dan mezkûr kredinin de verilebilmesi için, Kanunun ilgili maddelerinde gerekli değişiklikler yapılmalı veya T. C. Ziraat Bankasınca kendi öz kaynaklarından kredi verilmesinin sağlanması için Kanunun, takyidatla ilgili maddelerinde lüzumlu değişiklikler yapılmalıdır.

KONTROLLU HAYVANCILIK KREDİSİ PROJE TASLAĞI

1. Çiftçinin Adı, Soyadı :
2. İşletmenin yeri :
(İl, İlçe, Köy)
3. İşletmenin halihazır durumu :
(İşletme sahibinin hayvancılık bilgisi ve konuya ilgisi, arazi varlığı ve dağılışı, hayvan ve mevcutları, hayvan barınakları ve ekipmanları.)
4. Hayvan mahsullerinin kıymetlendirilmesi ve pazar durumu, yol ve nakliye imkânları :
5. İşletmenin gelişme imkânları :
(Sun'i çayır-mer'a kurma ile yem bitkisi ve hayvan yemleri yetiştirme imkânları, hayvan barınaklarının tadil ve ıslâh imkânları, ne kadar hayvan yetiştirebileceği.)
6. İşletmenin 5 inci maddede belirtilen gelişme imkânlarına göre ihtiyaçları, (Miktar ve para olarak ayrı ayrı hesaplanacaktır.)
7. Bu projenin uygulanmasında yetiştiricinin iştirak payı (6. cı maddede gösterilen bilimum ihtiyaçlara ait masrafların yetiştirici tarafından ne kadarının karşılanabileceği.) :
8. Yetiştiriciye bankaca açılacak kredi miktarı :
9. Projeyi uygulayacak ve kontrol edecek şahıslar :

V

**Memleketimiz hayvancılığını
geliştirme yolları üzerinde görüş ayrılıkları**

V.

MEMLEKETİMİZ HAYVANCILIĞINI GELİŞTİRME YOLLARI ÜZERİNDE GÖRÜŞ AYRILIKLARI

Hayvancılığımızın geliştirilmesi yolunda tam bir görüş birliği vardır. Ancak bunun sağlanabilmesi için izlenecek yolları herkes başka taraflarda görmekte ve göstermektedir. Konu üzerinde bilhassa Veteriner Hekimlerle Ziraat Yüksek Mühendislerinin görüşleri arasında önemli farklar belirmiştir. Memleketimizde, Veteriner Hekimlik ile ilgili mevzuata zaman zaman bazı hatalı hükümler konmuştur. Bunun başlıca sebebi, Veteriner Hekimliği hizmetlerinin dışına çıkılması ve hayvancılığa ait her konu üzerinde söz ve iddia sahibi olabilme gayretiyle izah edilebilir. Hayvancılık sahasındaki görüş ayrılıkları da bu yüzden doğmaktadır.

Bunun örneklerini yalnızca hayvancılığı geri kalmış olan ülkelerde görebiliyoruz. Bu ülkelerde, halkın beslenmesinde bitkisel ürünler önemli bir yer tutmakta, daha fazla ve daha kaliteli hayvansal ürünler elde etme problemleri geri itilerek ancak bunları salgınlarından koruma problemlerinin ön plâna alındığı görülmektedir. Veteriner Hekimliği için yetiştirilmiş elemanlar, aynı zamanda devletin sınırlı genişlikteki hayvan ıslâhı işleriyle de görevlendirilmişlerdir. Bu görevler ise esas itibariyle Devlet müesseselerinde damızlık yetiştirip üretmek ve dağıtmaktan öteye geçmemiştir. Memleket ekonomisi ve halkın yaşama standardı gelişmeye başlayınca hayvan ve hayvansal ürünler önem kazanmış ve tarım işletmelerinde hayvanlardan çok ve kaliteli ürünler elde etmek suretiyle daha fazla kazanç sağlanacağı anlaşılmıştır. Bu sefer devletin bir kaç müessesesinde yetiştirilen damızlıklar ihtiyacı karşılayamaz olmuş, Veteriner Hekimler Devlet müesseselerinde uyguladıkları hayvan yetiştiriciliği metodlarını özel yetiştiricilerin şartları ile (Ziraat İşletmeciliği ve Genel Ziraat Bilgilerinden mahrum bulduklarından) tabii olarak, uzlaştıramadıkları görülmüştür. Gerçekten de, Tarımsal Üretim kollarından biri olan hayvancılığın ne zaman, nerede, ne gibi araç, gereç ve materyal ile rantabl ve ekonomik olabileceği, Veteriner Hekimlerin bilemiyecekleri-

ri konular ve ihtisaslardır. Bahsettiğimiz hususlar tamamen Ziraat Mühendisliği formasyonu sahasına aittir. Başka bir deyimle, Ziraat Mühendisliği, esas itibariyle tarım işletmelerinde umumî gelirin arttırılmasını mümkün kılacak ekonomik ve teknik tedbirleri tesbit etmek ve bunları uygulama mesleğidir.

Ziraat işletmelerinin bir bütün olması dolayısıyla Ziraat Mühendisleri, Tarım işletmelerinin bir parçası olan hayvancılık kolundan da faydalanma ve böylece gelirlerini arttırma yolları üzerinde durmuşlar ve her çeşit Tarım işletmeleri için pratik tavsiyelerle işletmelere faydalı olmuşlardır. Ziraat Mühendisleri konuya hâkim olmaya başlayınca, Veteriner Hekimler, sanki kendi faaliyet sahaları ellerinden alınıyormuşcasına bu normal gelişmeye karşı çeşitli şekillerde direnmişlerdir. Gelişmesi ileri memleketlerde de bu gibi direnmeler olmuştur. Ancak hayvanların hastalıklardan korunma ve tedavi işlerine gereği gibi değer verilmeye başlamasıyla Veteriner Hekimler için çalışma imkânları artmıştır. Böylece iyi yetişmiş Veteriner Hekimler, çok aranan ve çok kazanan kimseler durumuna getirilmişler ve Veteriner Fakülteleri de bu nitelikte elemanlar yetiştirmek üzere geliştirilmişlerdir. Bu tip memleketlerde Veteriner Hekimlik dışındaki işlere heveslenen ve bu meyanda Zootekni alanına sokulan Veteriner Hekimler, münferit kişilerden ibaret kalmıştır. Bunlar ya araştırma müesseselerinde çalışmakta, yahut da yukarıda sözü edilen Ziraat Mühendisliği konuları üzerinde özel bir eğitim gördükten sonra Tarımsal Yayım ve Eğitim teşkilâtında, yahut da yetiştirici birliklerinde vazife almaktadırlar.

Hayvansal üretimin, ekonomimizde önem kazanması ile memleketimizdeki Ziraat Mühendisleri de tarım işletmelerinde daha fazla ve daha kaliteli hayvansal ürünler elde ederek geliri yükseltmenin ekonomik ve teknik yolları üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Buna karşı Veteriner Hekimler, “Ziraat Mühendislerinin çözümlenmek zorunda oldukları o kadar çeşitli ve büyük problemler vardır ki, bunları bir yana bırakıp, hayvancılıkla uğraşmaları memleket menfaatlerine uymaz” demektedirler. Ziraat Mühendisleri ise bu görüşe şöyle cevap vermektedir: “Bizim asıl vazifemiz Tarım İşletmelerinin, çiftçilerin, gelirlerini arttırmaktır. Eğer biz sadece bitkisel ürünlerin arttırılmasına çalışırsak, aslında hayvansal ürünler yetiştirmek suretiyle daha fazla gelir sağlama mümkün olan işletmelerde bitkisel üretimi teşvik edecek ve böylece asıl vazifemizi yapacak yerde, hayvancılığın gelişmesini önleyici bir rol oynamış olacağız. Veya aynı Tarım işletmesinde Veterinerler hayvancılığı, biz ise bitkisel üretimi arttırma çabasında bulunacağız. Bu ise bir keşmekeşlik doğuracaktır. Çiftçiler kime inanacaklarını şaşıracaklar, dolayısıyla Devlete güvenleri azalacaktır. Her Tarım işletmesini bir bütün olarak ele almak,

burada hayvansal ve bitkisel olsun yetiştirilecek her türlü ürünü ilmen ve teknikman tesbit etmek ve bu yolda gerekli tedbirleri almak en doğru ve en verimli yoldur. Bu ise ancak Ziraat Mühendisleri tarafından başarılabilir. Bu arada hayvan yetiştirmesi gereken işletmelerde hayvanların sağlığını koruma işlerinde tabiatıyla Veteriner Hekimler vazife alacaklardır. Hastalıktan temiz bir çevre meydana getirmek hayvancılığın selâmeti bakımından çok lüzumludur ve bu görev Veteriner Hekimlere düşmektedir.

Ziraat Mühendislerinin ileri sürdükleri önemli diğer bir husus da şudur: "Memleketimizde hayvan hastalıklarından mütevelilt zarar yılda ortalama 1,5 milyon Türk Lirası civarındadır. Bazı hastalıkların mevcudiyeti ihraç imkânlarımızı da daraltmaktadır. Buna karşılık Veteriner Hekimlerimizin sayıları gayet azdır. Bir Veteriner Hekime (tavuklar hariç) 100 bin baş hayvan düşmektedir. Bu miktar, ulaştırma ve eğitim şartları bizden çok daha ileri olan memleketlerden 6-7 misli fazladır. Böyle iken mevcut Veteriner Hekimlerin bir kısmının Zootečni işlerinde çalışmalarını memleket menfaatlerine uymamaktadır. Veteriner Hekimlik bir ihtisas sahasıdır. Bu işin başka meslek sahipleri tarafından yapılması elbette mümkün değildir. Hayvan yetiştirme ve ıslâhı konularında yetiştirilmek üzere ileri memleketlere giden Veteriner Hekimlerimiz o memleketlerin Veteriner Fakültelerinde değil Ziraat Fakültelerinde çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bizde, üç ziraat fakültesinin her birinde Zootečni veya hayvan yetiştirme ve ıslâhı bölümü vardır. Bunlardan her yıl 60-80 Ziraat Yüksek Mühendisi mezun olmakta ve bunlar gerek Devlet hizmetlerinde ve gerekse diğer kurumlarda imkânlar nisbetinde başarılı olmaktadır. O halde Veteriner Hekimlerimiz de hayvanların sağlığını koruma hizmetlerinin dışında boş yere istihdam edilmemelidir. Buna ilâveten Veteriner Hekimlerin, yukarıda da belirtildiği üzere, çeşitli tarım işletmelerinde hangi seviyelerde hayvancılık yapılabileceğini bilmelerine ve bu konuda işletme şartlarına uygun teknik tavsiyelerde bulunmalarına imkân yoktur. Memleket hayvancılığı Devlet müesseselerinde yapılan hayvancılık olmayıp bizzat çiftçiler tarafından yapılan hayvancılık olduğuna göre, Veteriner Hekimlerin bunu değiştirmede isabetli yollar bulup uygulamaları beklenemez.

Bu tartışmalar çokluk meslek dergilerinde, meslekî toplantılarda veya kongrelerde yapılmakta, kamu oyuna gereği kadar aksettirilmemektedir. Bu tartışmalar devam ederken, bir yandan da Ziraat Mühendisleri istihdam eden kurumlar merkezde lüzumlu şubeleri kurmak, müesseselerinde hayvancılık çalışmalarını hızlandırmak ve memleketin hayvancılık problemleri üzerinde derin etüdler yapmak, çiftçilere hayvan bakımı ve beslemenin yollarını öğretmek suretiyle olumlu işler başarmaktadırlar.

Böylece aynı zamanda topluma ve bilhassa çiftçilere Ziraat Mühendislerinin hayvansal üretim konularında memleket şartlarında uygulanması mümkün ve faydalı teknik ve bilimsel çalışmalar yapılabileceği yavaş yavaş anlatılmaktadır.

Gerçekten bugün Türkiye Şeker Fabrikaları Çiftliklerinde, Bursa Bölge Ziraat Okulu ile Beydere Teknik Ziraat Okulunda yetiştirilmiş bulunan sığırlar kadar yüksek verimli ve çevre şartlarına adapte olmuş sürüler, Veteriner Hekimlerin yönettikleri hiç bir müessesede bulunmamaktadırlar. Devlet Üretim Çiftliklerinin bir çoklarında bile hayvancılığa, yurt içinden toplanmış hayvanlarla başlandığı halde, sürü seviyeleri haralardakine ulaşmıştır. Yine bir kısım Üretim Çiftliklerinde yetiştirmeleri kolay ve çevre şartlarında en verimli koyun tipleri geliştirilmiştir. Trakya'da Türkgeldi Çiftliğinde yapağuları İngiliz koyunları kadar mütecanis, sık ve uzun, bir kıvırcık ana sürüsü meydana getirilmiş; Ceylanpınar Çiftliğinde şimdi Türkiye'nin her tarafına büyük bir hızla yayılmakta olan yüksek süt verimli İvesi koyunu üzerinde Türkiye'de ilk defa olmak üzere verimli islah ve üretim çalışmaları yapılmış; Ulaş Çiftliğinde bölgedeki üstün kaliteli halıcılığın aradığı incelik ve uzunluk bakımından mütecanis yapağı üretimi için çok değerli bir karaman papülasyonu geliştirilmiş ve nihayet, Malya Devlet Üretim Çiftliğinde Orta Anadolunun fakir mer'alarında kolaylıkla yetiştirilebilecek mukavemette Karamana benzeyen ve kuyruğunda bir miktar yağ bulunan yeni bir Merinos melezi koyun meydana getirilmiştir.

Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak son yıllarda kurulan Yem Bitkileri ve Zootekni Araştırma ve Deneme İstasyonlarında, bir yandan yüksek verimli kültür ırklarının çevreye adaptasyonları üzerinde çalışılırken, bir yandan da çayır mer'a münasebetleri, genç hayvanların büyütülmelerinde en ekonomik usuller, süt hayvanları için ucuz ve verimi yükseltici yem rasyonları gibi konular üzerinde araştırmalara başlanmış ve bunlardan bazılarının sonuçları çiftçilere iletilebilecek kadar genişlemiştir.

Çeşitli ziraat müesseselerinde yapılan tavukçuluk çalışmaları da Veteriner İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı müesseselerdeki çalışmaların çok üstündedir. Geçen yılda bütün Devlet müesseselerinden halka dağıtılan her türlü damızlık materyalin, (civciv, piliç, damızlık yumurta, horoz ve tavuk) 4/5 i Ziraat müesseselerinde üretilmişlerdir. Aynı Genel Müdürlüğün tavukçuluk müesseselerinde neticeleri özel yetiştiricilere ışık tutacak ve aynı zamanda ilgili Devlet hizmetlerinin daha rasyonel bir şekilde yayılmalarına yarıyacak nitelikte araştırmalar yapılmaktadır.

Memleketimizdeki çeşitli yem maddelerinin besin değerleri, ve bun-

ların en az zayıfla saklanma ve hayvanlara yedirilme usulleri üzerinde şimdiye kadar yapılmış bütün araştırmalar, hemen tamamen ziraat teşkilâtına aittir. Bu teşkilât, hayvancılıkla ilgili olarak hayvan yemleri yetiştirme, çayır ve mer'aların ıslâhı işlerinde de büyük faaliyetler göstermiştir. Ancak bu konudaki başarı bazı, sosyal ve ekonomik gelişmelere de fazlaca tabi bulunduğundan ve bu şartları olumlu bir devreye sokacak kanunî, idarî ve teknik imkânlar henüz yaratılmadığından tatmin edici olmaktan uzaktır. Söz konusu ortam gelişmedikçe bunu beklemek de bir hayaldir. Bu konu ile ilgili olarak Odamızın hazırlayıp yayınladığı 20 No. lu broşürün sade ilgililerce değil bütün memleket aydınlarınınca etüd edilmesinde fayda vardır.

Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, iyi bakım ve yemleme ile sığır ve tavuklarda verimin ne derecede artırlacağını çiftçilere öğretmek maksadıyla büyük bir faaliyet göstermiştir. Aslında tarımsal yayım hizmeti niteliğinde olan bu faaliyetler tahmin olunanın çok üstünde bir başarı sağlamıştır. Bugün çiftçimiz, Yem Sanayiinin ürünlerini tanıyabilmişse bu sonuç Teknik Ziraat Teşkilâtının bir başarısı olarak sayılmalıdır. Ulaşılan bu hedefler, bazı Veteriner Hekimler tarafından anlaşılmamış görünmektedir. Bu husus önemle dikkate alınmalıdır. Ziraat İşleri ve Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüklerine bağlı hayvan yetiştiren müesseselerin civarlarındaki çiftçilerle olan münasebetleri ve bunlardan en uygunlarının damızlıkçı nüve halinde geliştirilmeleri yolundaki gayretler örnek teşkil edecek niteliktedir.

Ziraat Teşkilâtının bu başarılı hizmetleri son yıllarda Veteriner Hekimlere örnek teşkil etmiş, onlar da çalışmalarını Ziraat Yüksek Mühendislerinin aydınlattıkları ve tavsiye ettikleri istikametlere yöneltme çabaları göstermişlerdir. Bir bakıma olumlu karşılanabilecek olan bu gelişmenin, aslında önemli sakıncaları vardır. Veteriner Hekimler, bu hareketleriyle yukarıda söz konusu edilen direnmede ısrar ettiklerini göstermektedirler. Önemli olan, Veteriner Hekimlerimizin israf edilmemeleri, bütün varlıklarıyla ve mevcutlarıyla hayvan hastalıkları ile savaş hizmetinde hazır tutulmalarıdır. Zira gerçek şudur ki, Veteriner Hekimlerimiz hayvan ıslâhı ve üretimine verdikleri ağırlıkla Hekimlik alanından devamlı olarak eleman çekmekte ve böylece hayvan hastalıklarıyla savaş ekipleri bir türlü gereken gücü bulamamaktadırlar .Bu yüzden önemli bir çok projeler gereği gibi görülememektedir. Meselâ Trakya Bölgesinin Şap, Brucellosis ve Tuberkülozdan ari kılınması (Bradikasyon) işi, yeterli eleman ve imkân sağlanamadığından, önemli derecede aksamaktadır. İç ve dış parazitlerle savaş projesi aynı durumdadır. Ayrıca ihtisas sahaları dışında kalması dolayısıyla konuya nüfuz edemediklerinden, uygulamaları ekonomik ve teknik seviyeyi bulamamaktadır. Melez hayvanın damızlık ola-

bileceğini kabul edemeyen, islâhta kullanılacak erkek damızlıkların muhakkak saf olmaları gerektiğini savunan öğretim üyesi Veteriner Hekime halâ rastlanmaktadır.

Nitekim bu durum, Veteriner Hekimlerin bir çoğu ve bilhassa fakülte tarafından da anlaşılmıştır. Ancak bu duruma çare olarak bulunan ve uygulanan yol yine hatalı olmuştur. Sahip oldukları formasyona lüzumu kadar eğilmek ve bu yönden memleket hayvancılığının kalkınması için gerekli hizmetlere dört elle sarılmak yerine, Veterinerlik mesleğinin dışında kalan iki yeni kürsü ile bir yüksek Uzmanlık Okulunun açılması dünyadaki benzerleriyle tam bir tezat halindedir. Zira, lüzumlu olan umumî ziraî kültüre dayanan hayvancılık bilgisidir. Bunu, bütün dünyada olduğu gibi bizde de Ziraat Fakülteleri vermektedir. Yöneldiği gidikle Veteriner Fakültesinin yakın bir gelecekte sahasını aşıp, Ziraat Fakültelerine ait başka konuları da içine alan yeni kürsüler kurmasını beklemek durumunda kalacağız. Böylece Veteriner Hekimlerine duyulan ihtiyaca karşılık olarak, bir temeli olmadığı için faydalanılması güç olan bilgilerle doldurulmuş yarı Veteriner yarı Zooteknist bir kütleyi karşımızda bulmamız mukadder olacaktır.

Mutlaka bilinmesi lâzım gelen gerçek şudur: Memleketimiz gelişme yoluna girmiş bulunmaktadır. Hayvancılığımız da buna paralel olarak gelişme zorunluğundadır. Ancak bu gelişmenin hızlandırılmasına zaruret vardır. Bunun için de, Zooteknik hizmetlerinin, gerçek sorumlusu bulunan Ziraat Yüksek Mühendislerine terkedilmesi; ve bu alana taşma gayretinde bulunan Veteriner Hekimlerin faaliyetlerinin kendi ihtisas sahaları olan hayvan hastalıkları ile savaş görevine teksif etmeleri en doğru ve makul yol olacaktır.

N O T :

Ziraat Yüksek Mühendislerinin memleket hayvancılığının geliştirilmesi ile ilgili teknik görüşleri, aşağıdaki yayınlardan öğrenilebilir.

1 — Türkiye Hayvancılığı ve Problemleri, Ziraat Mühendisleri Odası Yayını No. 12.

2 — Mer'alarımızla ilgili Problemler ve Çözüm Yolları, Ziraat Mühendisleri Odası Yayını No. 21.

3 — Ziraat Fakültesi Öğretim Üyelerinin organizasyonla ilgili raporu.

4 — Prof. Dr. Orhan Düzgüneş'in Suni Tohumlama ile ilgili problemler, Ziraat Dergisi.

5 — Prof. Dr. Orhan Düzgüneş'in Merinos Yetiştiriciliği, Ziraat Dergisi.